

“BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI (SDG-2030) VA RAQAMLI IQTISODIYOT INTEGRATSIYASI: ESTONIYA TAJRIBASI HAMDA O‘ZBEKISTON AMALIYOTI”

Imomberdiyeva Mumtozoy Ilxomjon qizi

*Toshkent Xalqaro Universiteti Biznes va Innovatsion fakulteti 2-bosqich talabasi
imomberdiyevamumtoza@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG-2030) hamda raqamli iqtisodiyot o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik tahlil qilingan. Raqamlashtirish jarayonlarining ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikka ta’siri ilmiy jihatdan yoritilgan. Xorijiy tajriba sifatida Estoniya modeli hamda O‘zbekiston amaliyoti misolida raqamli transformatsiyaning barqaror rivojlanishga qo‘shayotgan hissasi ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: barqaror rivojlanish, SDG-2030, raqamli iqtisodiyot, elektron hukumat, innovatsiya, yashil iqtisodiyot.

KIRISH

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 2015-yilda 2030-yilgacha mo‘ljallangan 17 ta Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM, SDG-2030) qabul qilindi. Ushbu maqsadlar kambag‘allikni qisqartirish, sifatli ta’limni ta’minlash, gender tengligini rivojlantirish, toza energiyadan foydalanish hamda iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashishni o‘z ichiga oladi.

Hozirgi sharoitda mazkur Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda raqamli texnologiyalar va raqamli iqtisodiyot muhim vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi davlat boshqaruvi, ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish sohalarini tubdan o‘zgartirmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning nazariy asoslari nimalardan iborat?

Raqamli iqtisodiyot — bu ma’lumotlar, internet texnologiyalari va raqamli platformalar asosida iqtisodiy faoliyatni tashkil etish tizimidir.

U quyidagi ustunliklarni beradi:

- resurslardan samarali foydalanish;
- shaffoflik va hisobdorlikni oshirish;
- xarajatlarni kamaytirish;
- ekologik muammolarni qisqartirish.

Shu jihatdan raqamli iqtisodiyot SDG-2030 ning 9-maqsadi (sanoat, innovatsiya va infratuzilma), 12-maqsadi (mas’uliyatli iste’mol) hamda 16-maqsadi (samarali institutlar) bilan bevosita bog‘liqdir.

Maqsadlari :

- barqaror va ishonchli energiya;
- munosib mehnat va iqtisodiy o‘sish;

- barqaror shaharlar va aholi punktlari;
- iqlim o'zgarishiga qarshi kurash;
- barqaror taraqqiyot yo'lidagi hamkorlik va shu kabilarni o'z ichiga oladi.

Vazifalari:

- 2030-yilgacha mamlakatda kambag'allikni qisqartirish

-Aholining barcha shakldagi kambag'allik darajasini tugatish bo'yicha dasturlar va strategiyalarni amalga oshirishga prognoz qilinadigan mablag'ni ta'minlash uchun turli manbalardagi jumladan, rivojlanish maqsadida hamkorlikni faollashtirish asosidagi salmoqli zaxiralarning safarbar etish.

-2030-yilgacha aholining ijtimoiy zaif qatlamlarining yashash sharoitlarini yaxshilash jumladan, ularga iqtisodiy, ijtimoiy hamda ekologik muammolarning salbiy ta'sirining oldini olish va shu kabilarni o'z ichiga oladi⁵⁸.

Xorijiy tajriba sifatida Estoniya modeli ko'rib chiqmoqchimiz. Estoniya raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli amalga oshirgan davlatlardan biridir. Jumladan:

- davlat xizmatlarining deyarli barchasi onlayn shaklda ko'rsatiladi;
- elektron identifikatsiya (ID-karta) tizimi mavjud;
- onlayn ovoz berish amaliyoti yo'lga qo'yilgan;
- e-rezidentlik dasturi orqali xorijiy investorlar jalb qilinmoqda;

Yuqorida raqamli chora-tadbirlar muvaffaqiyatli amalga oshirib, mamlakatda quyidagi ijobiy natijalarga erishildi:

- byurokratik xarajatlar qisqardi (iqtisodiy samaradorlik);
- qog'oz sarfi kamaydi (ekologik samaradorlik);
- korrupsiya darajasi pasaydi (ijtimoiy samaradorlik);
- davlat boshqaruvida mobillik oshdi (iqtisodiy samaradorlik);

Bu tajriba raqamli iqtisodiyot barqaror rivojlanishning amaliy instrumenti ekanini ko'rsatadi.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot va SDG-2030

O'zbekiston 2030-yilgacha barqaror rivojlanish strategiyasini qabul qilgan va raqamli transformatsiyani ustuvor yo'nalish sifatida belgilagan.

Jumladan, O'zbekistonda raqamli transformatsiyani jadallashtirish bo'yicha asosiy hujjatlardan biri — Prezidentning 2023 yil 24 maydagi PQ-162-son qarori bo'lib, u raqamli xizmatlar qamrovini oshirish va sohalarni rivojlantirishni ko'zda tutadi. Shuningdek, «Raqamli O'zbekiston-2030» strategiyasi (PF-6079) tarmoqlarni raqamlashtirishning fundamental dasturi hisoblanadi.

Aholi va tadbirkorlik sub'ektlariga raqamli xizmatlardan foydalanish uchun qulay sharoitlar yaratish, ishbilarmonlik muhitini yaxshilash, byurokratik tartibotlarni qisqartirish, shuningdek, davlat boshqaruvi, iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarini hamda hududlarni raqamli transformatsiya qilish maqsadida:

⁵⁸ Barqaror rivojlanish maqsadlari statistikasi saytdan olingan. <https://nsdg.stat.uz/uz/databanks>

- «Raqamli hukumat» va «Raqamli hudud» dasturlari doirasida 2023-2024 yillarda amalga oshiriladigan 300 ta ustuvor loyihalar amalga oshirilmoqda;
- davlat boshqaruvini raqamlashtirish bo'yicha 112 ta ustuvor loyihalar amalga oshirilmoqda;
- iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarini raqamlashtirish bo'yicha 51 ta ustuvor loyihalar amalga oshirilmoqda;
- hududlarni raqamli transformatsiya qilish bo'yicha 137 ta ustuvor loyihalar amalga oshirilmoqda.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar vazirligi shakllantirilib soha va tarmoqlarni, shu jumladan sog'liqni saqlash va suv xo'jaligi sohasidagi raqamlashtirish loyihalarini muvofiqlashtirib borish va jadallashtirish uchun mas'ul sifatida faoliyat olib bormoqda.

Bunda, raqamlashtirish loyihalarini samarali amalga oshirish hamda mas'ul vazirliklar bilan hamkorlikda ishlash va ularga har tomonlama amaliy yordam ko'rsatish uchun «Raqamli hukumat loyihalarini boshqarish markazi» davlat muassasasi huzurida yuridik shaxs maqomiga ega bo'lmagan «loyiha ofislari» faoliyati yo'lga qo'yilgan.

Yuqoridagilardan mamlakatda amalga oshirilayotgan asosiy yo'nalishlar sifatida elektron hukumat tizimini rivojlantirish, davlat xizmatlarini onlayn shaklga o'tkazish, iqtisodiyotda raqamli to'lov tizimlarini kengaytirish kabilarni ko'rsatish mumkin.

IT sohasini qo'llab-quvvatlash, jumladan IT Park Uzbekistan faoliyati misol bo'ladi.

Bundan tashqari, «Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish, sun'iy intellekt va «aqlli shahar» texnologiyalarini joriy etish ishlari olib borilmoqda.

Tahlil va muammolar

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim ahamiyat kasb etsa-da, ayrim muammolar mavjud:

- raqamli tafovut (internetga teng kirish imkoniyati yo'qligi);
- kiberxavfsizlik masalalari;
- malakali IT mutaxassislar yetishmovchiligi;
- hududlar o'rtasidagi infratuzilma farqi.

Raqamli tafovut (internetga teng kirish imkoniyati yo'qligi) — bu jamiyatdagi ayrim guruhlar yoki hududlarning internet va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyati cheklangan yoki umuman yo'qligi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy tengsizlikdir.

Malakali IT mutaxassislar yetishmovchiligi — bu mehnat bozorida zamonaviy axborot texnologiyalari bo'yicha chuqur bilim va amaliy ko'nikmaga ega mutaxassislar sonining talab darajasiga yetmasligi holatidir.

Ushbu muammolarni hal etish barqaror rivojlanish jarayonini tezlashtiradi

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot SDG–2030 maqsadlariga erishishda samarali vosita hisoblanadi. Estoniya tajribasi raqamli boshqaruvning iqtisodiy va ekologik samaradorligini isbotlaydi. O'zbekistonda ham raqamli

transformatsiya jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda va bu barqaror rivojlanish yo'lida muhim qadamdir.

Kelgusida raqamli infratuzilmani kengaytirish, inson kapitalini rivojlantirish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali barqaror rivojlanish ko'rsatkichlarini yanada yaxshilash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori 2022 yildagi 83-sonli "2030 yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" gi Qarori.

2. G G'ulomova "Yashil makon" umummilliy loyihasi aholi hayoti sifatini oshirish omili// Yangi O'zbekiston gazetasi internet nashri. 12 aprel 2022 <https://yuz.uz/news/yashil-makon-umummilliy-loyihasi-aholi-hayoti-sifatini-oshirish-omili>

3. Saudi Green Initiative (SGI) <https://www.greeninitiatives.gov.sa/about-sgi/>

4. A.V. Vahabov , Sh.X Xajibakiyev "Yashil iqtisodiyot" darslik. <https://arm-admin.xiuedu.uz/media/books/r7mMHIGIs67yIVFmXyjn.pdf>